

ביאורים

לפעמים, דווקא תחילתו של תהליך התיקון, מוביל לתחושות קשות, כואבות ומייסרות. כפי שכבר ראינו, חוויית הפער בין גודל הנשמה לבין מצבה בעולם הזה מביאה לתחושות אלה. זוהי גם הסיבה לכך שתהליך התשובה מוליד לעתים תחושות לא קלות. ההתקרבות אל הקדושה 'מעוררת' את הנשמה מתרדמתה והיא מרגישה ביתר שאת עד כמה היא רחוקה ממושא הגעגוע שלה. הרב קוק מסביר שתחושה זו היא הסימן לתשובה מאהבה. תשובה מאהבה היא תשובה שאינה נובעת ממניע חיצוני אלא מעצם הגעגוע אל ה'. חוויית הגעגוע היא זאת המביאה לתחושת הכאב והיא עדות לכך שאנו מבקשים לשוב בתשובה מאהבה. זוהי עוד דוגמה לכך שתחושה שלילית צריכה להביא בסופו של דבר להרגשה חיובית. כהמשך לערנות הנשמה שעליה דיברנו בפסקה ה', ממשיך הרב קוק בפסקה הבאה ומתאר שהנשמה המאירה מביאה את האדם לתשובה תמידית, שכן היא נמצאת בהכרה מתמדת של החסרונות המקיפים אותה, והיא איננה מוכנה להתפשר על מציאות זו. זהו גם המקור לכך שככל שהמדרגה הרוחנית גבוהה יותר, כך גם גבוהה הרגישות לריחוק שיוצרות העבירות. בפסקה ו' נוגע הרב קוק בעוד היבט של תחושת המרירות שמביא עמו תהליך התשובה. הרב קוק מבקש להביא אותנו להבנה שמרירות זו אינה המטרה כי אם אמצעי זמני. המגמה היא העונג והשמחה שנובעים מהשיבה למצב הטבעי. כל עוד רחוקים ממצב זה, ישנה מרירות. ממש כשם ששינויים בהרגלי האכילה מביאים בתחילת הדרך לקושי רב ואף לייסורים של ממש. עם זאת, כאשר מצליחים לאמץ בסופו של דבר הרגלים בריאים, מגלים עד כמה טובה ונעימה התחושה החדשה.

הרחבות

• שלמות והשתלמות

הצער, שפּרְגִישִׁים בְּעַת שִׁנְגָשִׁים אֶל כָּל דָּבָר שֶׁבִקְדָשָׁה, ישנם מצבים שבהם האדם ניגש לעשות מעשי קדושה והוא מתמלא באידיאלים גדולים אך כיוון שכוחו מוגבל הוא אינו יכול לעשותם והוא חש בתוכו מרירות. הרב קוק מלמד אותנו, שבמצב כזה על האדם לדעת שרצון ה' מאיתנו הוא לא שנגיע אל השלמות, שהרי לשלמות אין אדם יכול להגיע. הקב"ה חפץ מאיתנו השתלמות. שנוסיף להתעלות על אף הקשיים שעומדים בדרכנו, וזהו האושר הגדול. "השלמות ההולכת ונוספת תמיד יש בה יתרון ותענוג ואיזה מן העלאה, שאנו עורגים לה כל כך, הליכה מחיל אל חיל" [אורות הקודש ב יז]. עצם הכמיהה להיות טוב יותר ומושלם יותר, נותנת עונג מיוחד.

• קשיים בתהליך התשובה

התשובה אינה באה לְמַרר אֶת הַחַיִּים כִּי-אִם לְהַנְעִימָם. כאשר אדם מחפש ליצור חיים מתוקנים יותר הוא צריך לשנות את ההרגלים שלו והדבר גורם לו לייסורים, אך בסופו של דבר מתוך אותם ייסורים הוא יבנה אישיות חדשה.

דבר דומה אנו מוצאים בלימוד תורה. הגמרא אומרת "ואמר רב גידל אמר רב: כל תלמיד חכם שיושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר - תְּכַנְיָנָהּ, שנאמר "שפתותיו שושנים נטפות מור עובר" (שיר השירים ה ג), אל תקרי מור עובר אלא מר עובר, אל תקרי שושנים אלא שְׁשׁוּנִים" [שבת ל:]. הגמרא אומרת שכאשר תלמיד חכם יושב לפני רבו הוא מרגיש מרירות. הרב קוק מבאר שהשמחה בלימוד תורה וטוב הלב שבו הוא מוכרח. אך כיוון שהאדם קשור בחומר ובדברים חיצוניים, הוא מרגיש מרירות בראשית כניסתו ללימוד התורה. אך לאחר זמן שהאדם מתרגל לדברים רוחניים הוא חש כמיהה לתורה, התורה ממלאת אותו בסיפוק והוא מתמלא בשמחה [עין איה שבת ל:].

שאלות לדין

- מתהפך הוא לתוכן של עונג עליון" - מדוע הוא מתהפך לעונג על ידי זה?
- כיצד הידיעה על התכלית הנעימה של התשובה "הולכת היא ומתבררת"?

ה. הצער, שפּרְגִישִׁים בְּעַת שִׁנְגָשִׁים אֶל כָּל דָּבָר שֶׁבִקְדָשָׁה, הרי הוא בא מתוך שאֲזַ הַנְּשָׁמָה היא מאירה יותר ומתגלה בה התכן של השלמות המולחטה, והיא רואה מתוך כך את האפסיות שבהגבלתה וצמצומה, והיא מתמרמרת על כל מה שגורם לה עצור-כח וכהות. וזה הוא באמת יסוד התשובה מאהבה, שראוי לכל אדם בעל נפש לקבל את ההרגשה המרורה הזאת בשמחה וטוב לב, ואז עמק הצער הזה מתהפך הוא לתכן של ענג עליון, ששפעת עדינים של קדש מתגלים בו.

ה*. הנשמה המאירה, כל פגמיה גלויים לפניה, על פן היא שרויה תמיד בתשובה.

ו. התשובה אינה באה לְמַרר אֶת הַחַיִּים כִּי-אִם לְהַנְעִימָם. ונעימות-החיים הבאה על ידי התשובה היא מתגלה מתוך כל אותם גלי המרורות, שהנפש מסתבכת בהם בתחלת מצעדיה במהלך החיים של התשובה. אבל זאת היא הגבורה העליונה היוצרת, שתדע ותבין כי נעם היא מחשפת מכל מרירות, חיים מכל חבלי מות, עדיני עולם מכל מדוה ומכאובים. והידיעה הנצחית הזאת הולכת היא ומתבררת בשכל, ברגש, בטבע הגוף ובטבע הנפש, והאדם מתחדש לבריאה חדשה ויוצק, בעזר רוח-חיים חדש על כל סביבותיו ומבשר לכל דורו ולדורות עולם שמחות ישרים, גילת ורגו ובטחון גאולה, צהלה ורנה, "ויספו ענוים בד' שמחה, ואבינוי אדם בקדוש ישראל יגילו".

הנשמה
המאירה

נעימות התשובה
ומרירות
התשובה

מתוך שאֲזַ הַנְּשָׁמָה היא מאירה יותר - כשניגשים אל דבר שבקדושה מאיר אור ה' על הנשמה ולכן היא מאירה יותר והתוכן האלוהי מתגלה בה. כל מה שגורם לה עצור כח וכהות - החטאים מצמצמים את כוחה של הנפש, עוצרים את כוחה ומכהים את ראייתה. התשובה מאהבה - התשובה פה היא מצד ההשתוקקות לה'. בשמחה וטוב לב - מהבנה שההרגשה המרירה נובעת מתוך התעלות וקירבת אלוהים. הגבורה העליונה היוצרת - הגבורה האמיתית, הרוחנית- היא היוצרת, היא ההופכת את החיים לטובים, נעימים וקדושים מתוך התמודדות עם הקשיים. רוח חיים חדש על כל סביבותיו - כשאדם התגבר והתעלה, הוא משפיע על כל סביבתו מתוך לימדו ואף הם מתחדשים. ויספו ענוים בד' שמחה - הענווים (בעלי התשובה) מתעלים ושמחים והדבר משפיע על אבינוי אדם (אנשים שעדיין לא התעלו).